

Internationale publicaties

International Journal of Group Psychotherapy

De wetenschapscommissie wil NVGP-leden actiever informeren over wetenschappelijk onderzoek op het gebied van groepsdynamica en groepspsychotherapie. Daarom zullen wij in samenwerking met verschillende ‘verslaggevers’ periodiek interessante publicaties bespreken uit verschillende internationale tijdschriften die zich richten op groepen.

Wanneer we een artikel uit een nieuw tijdschrift bespreken geven we een korte inleiding over dat tijdschrift en de achterliggende organisatie. Zodoende kunnen we ons steeds beter een beeld vormen van wat er internationaal gaande is op het gebied van onderzoek naar groepen. Deze keer behandelen we een artikel uit *International Journal of Group Psychotherapy*.

Namens de wetenschapscommissie,
Danny Brouwer

Het *International Journal of Group Psychotherapy* publiceert onderzoeksartikelen over groepstherapie, groepsprocessen en therapeutische technieken. Het wordt sinds 2001 vier keer per jaar digitaal uitgegeven en bevat per editie zo'n vier empirische onderzoeksartikelen. Het tijdschrift is een uitgave van de American Group Psychotherapy Association, een Amerikaanse organisatie die sinds 1942 als paraplu functioneert voor lokale groepstherapie verenigingen. In de VS lijkt elke staat zijn eigen vereniging te hebben, met eigen workshops en congressen.

De AGPA heeft een jaarlijks congres. Het volgende, 'Group: Creating Connection in Turbulent Times', vindt plaats op 3-8 maart in Boston.

Op <http://www.agpa.org/> vindt u ook audio-opnames van eerdere congressen, video's, richtlijnen voor groepen in eigen praktijk en cursusmateriaal over groeps therapie.

Onderzoek ontwikkeling groepsklimaat in kort- en langdurende psychotherapie-groepen

Eerder dit jaar beschreef ik in *Groepen* het perspectief van de groepstherapeut die met zijn therapiegroepen meedoet aan wetenschappelijk onderzoek (Brouwer, 2013). De therapeuten die toen aan het woord kwamen deden mee aan een RCT (Randomized Control Trial) door Steiner Lorentzen en collegae. Eén van deze collegae is Jan Veigar Bakali. Zijn wetenschappelijke bijdrage, voortgekomen uit deze RCT, staat beschreven in de juli-editie van dit jaar. Voor deze studie vergelijkt hij de ontwikkeling van groepsklimaat in kort- en langdurende psychotherapiegroepen om te zien of deze groepsprocessen zich op een vergelijkbare manier ontwikkelen in deze verschillende formats.

Bakali legt uit dat het een breed gedragen opvatting is dat groepsprocessen belangrijk zijn in de klinische praktijk van groepstherapie. Veelvuldig empirisch bewijs ondersteunt het bestaan van verschillende fasen in groepen. Er zijn verschillende modellen die een stapsgewijs proces van groepsontwikkeling beschrijven. In de eerste fase beschrijven de meeste modellen een klimaat van afhankelijkheid, waarin cliënten zich vooral richten tot de behandelaar om normen en grenzen te bepalen. In deze fase zijn cliënten terughoudend om contact met elkaar aan te gaan en heeft vermijdend gedrag de overhand. In de tweede fase van groepsontwikkeling worden de onderlinge relaties belangrijker dan de relatie met de

behandelaar en de individuele voorkeuren komen meer naar voren. Sommige modellen beschrijven latere fasen waarin empathie, intimiteit en onderlinge communicatie blijven groeien. De meeste modellen beschrijven in ieder geval een laatste fase van afsluiting, gekenmerkt door sterke cohesie en intimiteit. De sterkste wetenschappelijke bewijskracht is gevonden voor (1) een eerste fase die gekenmerkt wordt door veel vermijding van de therapeutische taak en weinig onderling conflict, en (2) een afname in vermijdend gedrag en toename van conflict in de tweede fase van de groep. Voor latere fasen zijn er geen empirisch overtuigende patronen gevonden zoals voor de eerste twee fasen.

Resultaten

In de huidige studie gebruiken de onderzoekers het model van MacKenzie en Livesley (1983). Centraal staan drie begrippen: cohesie (engagement), conflict en vermijding. Het model voorspelt hoe deze begrippen zich tot de groepsfase verhouden. De Group Climate Questionnaire meet deze drie begrippen. Het doel van deze studie is om de ontwikkeling van cohesie, conflict en vermijding te vergelijken tussen kort- en langdurende psychodynamische groepstherapie. De onderzoekers randomiseerden 145 cliënten met milde persoonlijkheidsproblematiek over 9 kort- en 9 langdurende groepen.

Cliënten vulden de vragenlijst in op drie tijdstippen voor de kortdurende groep en op vijf tijdstippen voor de langdurende groep.

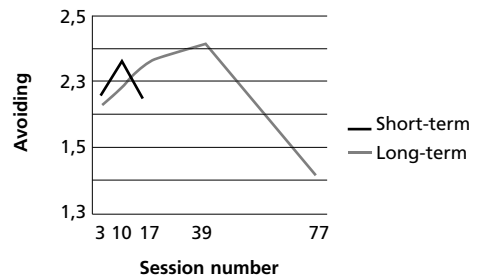
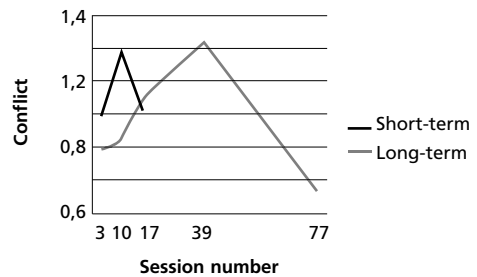
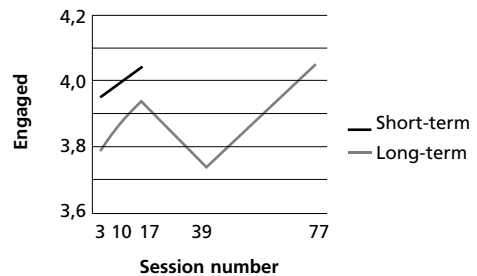
De figuren hiernaast geven de resultaten van de studie duidelijk weer en kunnen steeds op twee manieren gelezen worden. Ten eerste kunnen we de eerste drie metingen op tijdstippen 3, 10 en 17 met elkaar vergelijken, maar we kunnen ook de vorm van de grafieken over het gehele verloop vergelijken van begin tot einde van de therapie.

De beginmetingen verschillen niet significant van elkaar. De mate van cohesie (engaged) verschilt niet tussen de behandelformats voor de eerste drie meetmomenten, maar in de langdurende groep daalt de cohesie richting de middenfase van de therapie en neemt die weer toe richting afsluiten. Conflict neemt tussen sessie 10 en 17 af in een kortetermijngroep, maar blijft toenemen tot de vierde meting in de langetermijngroep. Als we het hele proces beschouwen in de verschillende groepen, kunnen we zien dat het patroon van conflict vergelijkbaar is: laag-hoog-laag. Ditzelfde patroon geldt voor vermijding. De processen lopen parallel, maar meer gecompri-meerd in een kortetermijngroep. Doordat er niet constant over de sessie gemeten is, kunnen we jammer genoeg niet weten wat er tussen sessie 39 en 77 gebeurt.

Misschien zijn er verschillende cycli van toename en afname van conflict en vermijding, maar dat is nu niet aantoonbaar.

De onderzoekers verklaren het laag-hoog-laagpatroon door de houding van de therapeut. Als de therapiegroep een tijd loopt, dagen de therapeuten de groep meer uit om zich uit te spreken naar elkaar en dat draagt mogelijk bij aan het patroon van conflict en

vermijding. In de langdurende groep is er meer tijd om dit met elkaar door te werken. Interessant is dan ook dat in een langetermijngroep conflict én vermijding in vergelijking met de kortdurende groep sterker afnemen in de latere fase van de groep. Omdat cliënten om beurten reageren, moeten ze soms wachten op een juist moment om iets over hun ervaringen te vertellen of feedback te geven; dat moeten wachten in een groep heet 'mutual production blocking'. Cliënten zijn hierdoor niet

vrij om spontaan te laten weten of te onderzoeken wat er in hen omgaat. In een langdurige groep hebben ze hier meer de tijd voor. Kivlighan & Kivlighan (2013) beschrijven dat minder ‘mutual production blocking’ de sterkere afname kan verklaren van conflict en vermijding bij het afsluiten van langdurige groepen in vergelijking met kortdurende groepen.

Vervolgstudie

Wat mist in deze studie is dat de procesvariabelen niet gekoppeld zijn aan uitkomstmaten (zie ook Kivlighan & Kivlighan, 2013). Naar verwachting kunnen de onderzoekers daar in een latere studie meer over zeggen als ook de follow-updata binnen zijn. Ze noemen in hun discussie een studie van Knekt e.a. (2008) waarin aangetoond is dat kortetermijntherapie tot een snellere afname in klachten leidt gedurende het eerste jaar, maar dat na follow-up drie jaar later de cliënten in langetermijngroepen meer ontwikkeling laten zien.

Klinisch advies van de auteurs: wanneer een therapeut in de beginfase bijdraagt aan een positief werkklimaat, kan de groep de frictie in de middenfase van de groep beter verdragen. Een sterke cohesie en het doorwerken van de affecten die horen bij vermijding en conflict in de middenfase van de groep lijken aan de bron te liggen van interpersoonlijke verandering, verdieping van de betrokkenheid en differentiatie later in de groep.

Literatuur

- Bakali, J.V., Wilberg, T., Klungsoyr, O. & Lorentzen, S. (2013). Development of group climate in short- and long-term psychodynamic group psychotherapy. *International Journal of Group Psychotherapy*, 63, pp. 367-393.
- Brouwer, D. (2013). Internationale publicaties. Group Analysis. *Groepen, tijdschrift voor groepsdynamica & groepspsychotherapie*, 8 (2), pp. 89-93.
- Kivlighan, D.M. & Kivlighan, D.M. Jr. (2013). Group climate research: where do we go from here? *International Journal of Group Psychotherapy*, 63, pp. 419-431.
- Knekt, P., Lindfors, O., Härkänen, T., Välikoski, M., Virtala, E., Laaksonen, M. A., Marttunen, M., Kaipainen, M. & Renlund, C. (2008). Randomized trial on the effectiveness of long- and short-term psychodynamic psychotherapy and solution-focused therapy on psychiatric symptoms during a 3-year follow-up. *Psychological Medicine*, 38, pp. 689-703.
- MacKenzie, K.R. & Livesley, W.J. (1983). A developmental model for brief group therapy. In R.R. Dies & K.R. MacKenzie (Eds), *Advances in group psychotherapy: Integrating research and practice*. Madison, CT: International Universities Press.